

לקוטי תורה • שמיני עצרת • מאמר 8

להבין ההפרש דבפסח כתיב והקרבתם אשה עולה ריח...

להבין את ההבדל: בפסח נאמר "והקרבתם אשה עולה"

התורה מונה את קרבנות הפסח בסדר של אשה ואחר כך עולה, ואת קרבנות הסוכות בסדר של עולה ואחר כך אשה, משום שאשה היא אהבה בוערת ומשתוקקת שעולה מלמטה ומושכת את ה' למטה, ואילו עולה היא האהבה המסותרת של אחדות מוחלטת, שעולה מאליה. בסוכות ובשמיני עצרת אהבה עמוקה יותר זו היא המובילה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likuteitorah.com/he/likkutei-torah/shemini-atzeres/8/

הנקודה

התורה מונה את קרבנות הפסח בסדר של אשה ואחר כך עולה, ואת קרבנות הסוכות בסדר של עולה ואחר כך אשה, משום שאשה היא אהבה בוערת ומשתוקקת שעולה מלמטה ומושכת את ה' למטה, ואילו עולה היא האהבה המסותרת של אחדות מוחלטת, שעולה מאליה. בסוכות ובשמיני עצרת אהבה עמוקה יותר זו היא המובילה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע סדר אשה ועולה שונה בין פסח לסוכות. שם הוי' הוא ה' המצמצם את עצמותו האינסופית; כדי להמשיך צמצום זה, על הנשמה לבטל תחילה את רצונה שלה. עלייה זו היא אשה — "קרבן אש, ריח ניחוח" — והמענה של ה', הירידה למטה, הוא ניחוח, מלשון "נחית דרגא". אך אהבה זו היא השתוקקות בוערת, והשתוקקות מעידה על מרחק. עמוקה ממנה האהבה המסותרת שבכל נשמה יהודית, אחדות עם ה' בדומה לאחדותו של אדם עם עצם חייו, שאינה מורגשת כלל כרגש. היא מתגלה בשמיני עצרת באמצעות שפע מלמעלה, שנעשה פנימי שם, לאחר שבמשך הסוכות הקיף את האדם בלבד. כשם שהגשם צריך להיעצר בעננים ולהתחלק לטיפות במידה, כך גם חסד זה זקוק לריסון, ולכן היום נקרא עצרת. האהבה שהוא מגלה היא עולה, העולה מאליה. עולה מסמלת גם את אהבתה העצמית של הנפש האלקית, את פנימיות הלב, את "המעייין החתום" ואת האהבה הזכרית שאינה רוצה דבר מלבד ה'. שני הסדרים מחברים את שני הלבבות, אך הרכיב הבא ראשון הוא המוביל; לכן הסדר של סוכות, שבו עולה באה תחילה, נעלה יותר, וככל שהעלייה נעלית יותר, כך נעלית יותר ההתגלות שהיא ממשיכה מלמעלה.

מבנה

1	השאלה ושם הוי'	11
מדוע בפסח הסדר הוא אשה עולה, ואילו בסוכות עולה אשה? הביטול שלמטה ממשיך את צמצום ה' בשם הוי' (אשה, ניחוח); אך אהבה בוערת מעידה על מרחק, בשונה מאהבת האחדות המסותרת המתגלית בשמיני עצרת.		
2	גשם: השפע שמגלה את האהבה המסותרת	12-3
שפע מלמעלה, המקיף בסוכות ונעשה פנימי בשמיני עצרת, מגלה את האהבה המסותרת, כשם שהגשם מצמיח את הארץ. יש לעצור אותו — "עצרת" — כמו גשם בעננים, והאהבה שהוא מגלה היא עולה, העולה מאליה.		
3	עולה למעלה מאשה	14-5
לאחר החגים נמשכת הוי' מחדש עד פסח. עולה מתעלה עד למעלה מעלה, כמו שלהבת המנורה העולה מאליה; היא אהבתה של הנפש האלקית עצמה, פנימיות הלב, "המעייין החתום" והמ"ם הסתומה, והאהבה הזכרית לה' עצמו.		
4	הרכיב הבא ראשון הוא המוביל	16-7
שני הסדרים מחברים את הלב החיצוני והלב הפנימי, אך הראשון הוא הדומיננטי, כמו בשילובי שמות ובמזמור ושיר. לכן הסדר של סוכות נעלה יותר, והעלייה הנעלית שבו ממשיכה התגלות ממעמקיו הנסתרים ביותר של ה'.		

אשהאשה

העלייה מלמטה באמצעות אהבה בוערת וביטול עצמי, ובייחוד זיכור "האש" של הנפש הבהמית; היא ממשיכה את ה' למטה כניחוח

עולהעולה

האהבה המסותרת והעצמית של הנפש האלקית, העולה מאליה מתוך אחדות מוחלטת עם ה' ומתגלית בשמיני עצרת

ניחוחניחוח

נקרא כקשור לביטוי "נחית דרגא", ירידה בדרגה: ירידתו וצמצומו של ה' בשם הו"י כמענה לעלייה מלמטה

האהבה המסותרתאהבה מסותרת

האהבה הטמונה בכל נשמה יהודית: לא השתוקקות החוצה על פני מרחק, אלא אחדות עם ה' כמו עם עצם החיים

מקיף ופנימימקיף ופנימי

בסוכות השפע מלמעלה מקיף את האדם; בשמיני עצרת הוא נכנס לתוכו

גבורות גשמיםגבורות גשמים

הגשם הוא חסד שיש לעצור ולחלק לטיפות במידה; כך גם השפע של סוכות זקוק לריסון, ומכאן השם עצרת

הלב החיצוני והלב הפנימיחיצוניות הלב ופנימיות הלב

רגש מורגש לעומת עצם הנשמה; שני סדרי הקרבות מחברים ביניהם, והרכיב הראשון הוא המוביל

קטע 1 • 11

השאלה ושם הוי

1 להבין ההפרש¹ דבפסח כתיב והקרבתם אשה עולה² ריח ניחוח לה' ובסוכות כתיב עולה אשה.^{3,4} כי

כדי להבין את ההבדל: בפסח נאמר: "והקרבתם אשה עולה ריח ניחוח לה'", ואילו בסוכות נאמר: "עולה אשה". כי

המאמר פותח בשאלה על סדר המילים. בקרבנות פסח התורה כותבת אשה לפני עולה, ואילו בסוכות ובשמיני עצרת היא כותבת עולה תחילה. המאמר כולו מסביר מה מייצגת כל מילה בעבודת האדם ומדוע הסדר משתנה.

הנה הוי' הוא בחיי צמצום והתפשטות כוי' כי יי' הוא בחיי צמצום נקודה לבד כי יי' הוא בחיי חיי⁵

הנה הוי' הוא בחינת צמצום והתפשטות וכו'. היו"ד היא בחינת צמצום, נקודה בלבד, שכן היו"ד היא בחינת חכמה עילאה.

את שם הוי' קוראים אות אחר אות: היו"ד, נקודה קטנה, מייצגת צמצום, והאותיות שאחריה מייצגות התפשטות. היו"ד מקבילה לחכמה עילאה, נקודת התוכנה הראשונה לפני שהיא מתפרטת.

ואף שנקרא ים החכמה עכ"ז אינו אלא הארה בעלמא לגבי למעלה מן החכמה עד שנחשבת לבחי' עשייה גשמיות כוי'

ואף שהיא נקראת "ים החכמה", בכל זאת אינה אלא הארה בלבד ביחס למה שלמעלה מן החכמה, עד שהיא נחשבת לבחינת עשייה גשמית וכו'.

חכמה נקראת "ים החכמה" בגלל רוחבה ועומקה, אך בהשוואה למה שלמעלה ממנה — עצמותו של הקב"ה — היא רק הארה קלושה. ביחס לה', החכמה העליונה ביותר והעשייה הגשמית הנמוכה ביותר נחשבות שוות.

ולכן הוא בחיי יי' שאינו אלא נקודה קטנה כוי' לגבי מהותו ועצמותו שממלא כל עלמין וסוכ"ע אינו

ולכן היא בחינת יו"ד, שאינה אלא נקודה קטנה וכו' ביחס למהותו ועצמותו, שעבורו ממלא כל עלמין וסוכ"ע אינם

לכן החכמה מיוצגת כיו"ד בלבד, נקודה קטנה. גם שתי הבחינות הגדולות של האור האלוקי, האור שממלא כל עולם מבפנים והאור שמקיף את כל העולמות מבחוץ, קטנות ביחס לעצמותו של הקב"ה.

אלא בחינת מחשבה אחת לפניו וכדי שיצמצם א"ע כביכול כ"כ צריך לעורר מלמטה באתעדליית עיי' בחינת ביטול רצון של נש"י כמ"ש ועמך לא חפצתי⁶ כוי'

אלא בחינת מחשבה אחת לפניו. וכדי שיצמצם את עצמו, כביכול, במידה כזאת, צריך לעורר מלמטה באתערותא דלתתא, באמצעות ביטול הרצון של נשמות ישראל, כמו שנאמר: "ועמך לא חפצתי" וכו'.

כל העולמות יחד נחשבים "מחשבה אחת" של הקב"ה, חלק זעיר ממנו. כדי שהקב"ה יצמצם את עצמו במידה כה גדולה, דרושה תחילה התעוררות מלמטה: עם ישראל מניחים את רצונם הפרטי, כפי שאומר בעל התהילים: "ועמך לא חפצתי".

להיות ביטול עצמותם לגמרי שלא להיות רצון אחר כלל רק רצון ה' עייז מעוררים למעלה גייכ שיצמצם עצמו כביכול רק להאיר בבחי' הארה מועטת מאד

שיהיה ביטול מוחלט של עצמותם, כך שלא יהיה כלל רצון אחר מלבד רצון ה'. באמצעות זאת הם מעוררים גם למעלה שהקב"ה יצמצם את עצמו, כביכול, ויאיר רק בהארה מועטת מאוד.

הביטול המדובר כאן הוא מוחלט: אין לאדם רצון משל עצמו מלבד רצון ה'. ההתבטלות של האדם למטה מעוררת למעלה צמצום מקביל, כך שאורו של הקב"ה יאיר במידה מוגבלת ומועטת מאוד, שהעולמות יכולים לקבל.

כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח^{7,8} כו' להיות צמצום והתפשטות כו' שנקרא הוי' ונעשה עיי אתעדלית הניל (ועמ"ש מזה בד"ה ולא אבה⁹ הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם)

כי "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח" וכו', שתהיינה צמצום והתפשטות וכו', הנקראות הוי'; והדבר נעשה באמצעות האתערותא דלתתא האמורה. (ראו גם את המבואר במאמר המתחיל "ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם").

העיקרון של הזוהר, "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח", פירושו שרוח המתעוררת מלמטה מושכת בתגובה רוח מלמעלה. הצמצום וההתפשטות הנוצרים מכך הם שם הוי', והם באים בעקבות האתערותא דלתתא של האדם. ההערה שבסוגריים מפנה את הקורא למאמר נוסף בנושא.

וזהו אשה ריח כו' שהוא בחי' ההעלאה ממטה למעלה באתעדלית הניל ועייז נעשה אתעדליע להיות ניחוח שהוא לשון נחות דרגא¹⁰ להיות ירידת עצמותו כו'

וזהו "אשה ריח" וכו': בחינת העלייה מלמטה למעלה, באמצעות האתערותא דלתתא האמורה. בעקבות זאת נעשית אתערותא דלעילא, כדי שיהיה "ניחוח", מלשון "נחות דרגא" — ירידה בדרגה: שתהיה ירידה של עצמותו וכו'.

כעת מתפרשות מילות הפסוק. "אשה ריח" מייצגת את התנועה מלמטה כלפי מעלה; "ניחוח" נקרא על שם הביטוי הארמי "נחות דרגא", ירידה בדרגה, ומייצג את הירידה המגיכה של הקב"ה.

לצמצם עצמו בבחי' שם הוי' וזהו ניחוח להוי' כו' והוא כמשל הריח שמשיב את הנפש הנה הריח הוא שמריח מלמטה ועולה למוח

לצמצם את עצמו בבחינת שם הוי'. וזהו "ניחוח להוי'" וכו'. הדבר דומה לריח שמשיב את הנפש: את הריח קולטים מלמטה, והוא עולה אל המוח,

ירידה זו היא הצמצום של הקב"ה בתוך בחינת שם הוי', ולכן נאמר בפסוק "ניחוח להוי'". כאן מתחילה ההשוואה לריח: קולטים אותו מלמטה והוא עולה אל המוח.

אך על ידי זה נעשה השבת הנפש להתפשט בגוף כמ"כ ע"י בחינת אתעדל"ת מלמטה למעלה שנקרא אשה ריח נעשה המשכה מלמעלה למטה להיות ניחוח להוי" כוי (ועמ"ש מזה בד"ה לבכתני אחותי כלה)¹¹

אך באמצעות זאת הנפש שבה ומתפשטת בגוף. כך גם באמצעות האתערותא דלתתא מלמטה למעלה, הנקראת "אשה ריח", נעשית המשכה מלמעלה למטה, כדי שיהיה "ניחוח להוי" וכו'. (ראו גם את המבואר במאמר המתחיל "לבכתני אחותי כלה").

ובכל זאת, ריח טוב מחיה את האדם כולו; תחושת הרעננות מתפשטת כלפי מטה בגוף. בדומה לכך, העלייה של הקרבן — "אשה ריח" — מביאה להמשכת אור אלוקי מלמעלה למטה — "ניחוח להוי".

אך כ"ז אינו אלא אתעדל"ת בבחי' אהבה ורשפי אש¹² כוי ונודע שאהבה הוא מרחוק דוקא (עי' מזה בד"ה וידעת היום)¹³

אך כל זה אינו אלא אתערותא דלתתא בבחינת אהבה ורשפי אש וכו'. וידוע שאהבה היא דווקא מרחוק (ראו על כך את המאמר, המתחיל "וידעת היום"),

כעת מוצב גבול. העלייה שתוארה עד כה היא אהבה לזהות וכמהה, "רשפי אש" בלשון שיר השירים. אהבה כזאת מניחה מרחק: אדם כמה רק לדבר שעדיין אינו ברשותו.

שלעצמו אינו מרגיש שום אהבה שהוא בבחי' יחוד בתכלית וכמ"כ אהבה מסותרת בכל נפש מישראל להיות מיוחד בתכלית היחוד ברוך הוא ולא בבחינת אהבה ותשוקה רק בבחי'

שכן אדם אינו חש אהבה כלפי עצמו, משום שהוא מצוי באחדות מוחלטת עם עצמו. כך גם האהבה המסותרת שבכל נפש מישראל היא להיות מאוחדת עמו, ברוך הוא, באחדות גמורה; לא בבחינת אהבה וכיסופים, אלא בבחינת

אדם אינו "אוהב" את עצמו במובן של כיסופים, משום שהוא כבר אחד עם עצמו. האהבה המסותרת שבכל נפש יהודית היא מסוג זה: לא כמיהה שמעבר לפער, אלא אחדות עם הקב"ה שלמה כאחדות האדם עם כוח החיים שלו.

כמו האדם עם חיות עצמו ממש (וכמ"ש בד"ה אין ישראל נגאלין¹⁴ אלא בצדקה שזהו פי' ומל הוי' אלקיך כוי לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך כלומר למען

כמו האדם עם חיות עצמו ממש. (כמו שמבואר במאמר המתחיל "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה", שזהו פירוש "ומל הוי' אלקיך" וכו', "לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך" — כלומר, למען

ההערה שבסוגריים מפנה לאגרת בתניא, איגרת הקודש ד'. שם מוסבר שהביטוי "למען חיך" בפסוק פירושו שהקב"ה הוא עצם חיי האדם, ולכן אהבתו אליו דומה לקשר של אדם עם כוח החיים שלו.

כי ה' לבדו הוא כל חיך שלכן אהבה זו הוא מעומקא דלבא מנקודת פנימית ממש ועמ"ש מענין ומל ה' אלקיך את לבבך בד"ה ראה אנכי¹⁵ נותן ע"ש במש"ש ולא יהיה הרגש האהבה מפני שהיא נקודת עצמיות כו')
(.לבבך" במאמר המתחיל "ראה אנכי נותן"; עיינו שם במה שנאמר שאין הרגש של אהבה, מפני שזו נקודת העצמיות וכו')

מכיוון שהקב"ה הוא כל חייו של האדם, אהבה זו נובעת מנקודת הפנימיות שבלב. מאמר נוסף, על "ראה אנכי נותן", מוסיף שאהבה כזאת אפילו אינה מורגשת כאהבה, מפני שהיא עצמותו של האדם ולא רגש שהוא חוזה

להיות כי עלה במחשבה כו' ומ"ש אחת היא¹⁶ כו' שהיא מיוחדת בתכלית וזהו תמתי¹⁷ רבי ינאי אמר תאומתי בשה"ש רבה^{18,19}

מפני שישראל "עלו במחשבה" וכו', וכמו שנאמר "אחת היא" וכו', משום שהיא מאוחדת באחדות גמורה. וזהו "תמתי": רבי ינאי אמר, "תאומתי", בשיר השירים רבה

האחדות הטבעית הזאת מקורה בכך שישראל "עלו במחשבה" של הקב"ה לפני הבריה, ובפסוק "אחת היא", הנאמר על עם ישראל האהוב על הקב"ה. המדרש מפרש "תמתי" כ"תאומתי": הקשר הוא של קרבה בלתי נפרדת, כמו בין תאומים

והנה גילוי האהבה אינו אלא בשמע"צ שהוא בחי' יחוד חתן וכלה כמ"ש בד"ה תורה צוה.^{20,21,22}

והנה גילוי האהבה הוא רק בשמיני עצרת, שהיא בחינת ייחוד חתן וכלה, כמו שמבואר במאמר המתחיל "תורה צוה"

האהבה הפנימית הזאת, הנסתרת במשך השנה, מתגלה רק בשמיני עצרת. החג מתואר כייחוד של חתן וכלה, הקב"ה ועם ישראל, נושא שמתפתח במאמר נוסף

קטע 2 • 211-3

גשם: השפע שמגלה את האהבה המסותרת

2 ופ"י יחוד זה היינו להיות מיוחד בתכלית היחוד בה' בבחי' לאהבה כו' למען חיך כנ"ל.

משמעות הייחוד הזה היא להיות מאוחד עם ה' באחדות גמורה, בבחינת "לאהבה" וכו', "למען חיך", כפי שהוסבר לעיל

ה"ייחוד" של שמיני עצרת מוגדר כאחדות גמורה עם הקב"ה — האהבה "למען חיך" שתוארה בפסקה הקודמת, שבה הקב"ה הוא עצם החיים של האדם

והיינו כי יציאת האהבה מסותרת הנ"ל מהעלם לגילוי אינו אלא ע"י גילוי והמשכה מלמעלה למטה מקודם לכל נפש וע"י בכחו להוציא האהבה מהעלם לגילוי והמשכה הוא ע"י בחינת וימינו תחבנקי²³ שבכל ימי הסוכות

כלומר, הוצאת האהבה המסותרת האמורה מהעלם לגילוי מתאפשרת רק באמצעות גילוי והמשכה מלמעלה למטה, תחילה לכל נפש; ובאמצעות זאת יש כוח להוציא את האהבה מהעלם לגילוי. ההמשכה היא באמצעות בחינת "וימינו תחבנקי", שבכל ימי הסוכות.

אדם אינו יכול לגלות את האהבה המסותרת בכוחות עצמו; תחילה הקב"ה צריך לגלות ולהמשיך אור לכל נפש, והדבר מעניק לנפש כוח לגלות את אהבתה. בסוכות הדבר נעשה באמצעות "וימינו תחבנקי", כשהיד הימנית מייצגת חסד.

אך בכל ימי הסוכות הוא בבחי' מקיף והגילוי בפנימית הוא בשמע"צ וגילוי זה של ההמשכה נקי מוריד הגשם

אך בכל ימי הסוכות הדבר הוא בבחינת מקיף, ואילו הגילוי בפנימיות הוא בשמיני עצרת. גילוי זה של ההמשכה נקרא "מוריד הגשם".

במשך ימי הסוכות האור הוא בבחינת מקיף: הוא מקיף את האדם, כמו הסוכה, אך אינו חודר פנימה. בשמיני עצרת הוא נעשה גילוי פנימי, ולכך רומזת תפילת "מוריד הגשם", שמתחילים לומר באותו יום.

כי כמו הגשם שבא מלמעלה ללחלח את הארץ וע"י יוצא כח הצומח שיש בארץ מהעלם לגילוי להיות והולידה והצמיחה ונתן זרע²⁴ כו'

כי כמו הגשם הבא מלמעלה להרטיב את הארץ, ובעקבות זאת יוצא כוח הצמיחה המצוי בארץ מן ההעלם אל הגילוי, כך שהיא "והולידה והצמיחה ונתן זרע" וכו'.

המשל הוא שהגשם אינו יוצר את כוח הצמיחה; הוא מרטיב את הארץ וכך מאפשר לכוח שכבר טמון בה להתגלות. ישעיהו מתאר גשם שגורם לארץ "להוליד ולהצמיח ולתת זרע".

כמ"כ גילוי והמשכה שבא מלמעלה לכל אחד הוא בכדי להוציא האהבה המסותרת בכל נפש מהעלם לגילוי להיות בחי' יחוד בה' בתכלית. ולכן מזכירין גבורות גשמים^{25, 26} בשמ"ע.

כך גם הגילוי וההמשכה שבאים מלמעלה לכל אחד נועדו להוציא את האהבה המסותרת בכל נפש מן ההעלם אל הגילוי, כדי שתהיה בחינת ייחוד גמורה עם ה'. לכן מזכירים גבורות גשמים בשמיני עצרת.

כך גם השפע האלוקי מלמעלה אינו יוצר את האהבה, אלא מעורר את האהבה שכבר מסותרת בכל נפש. משום כך מתחילים להזכיר גשם בתפילת העמידה בשמיני עצרת.

3 והנה כמו שירידת הגשמים מלמעלה א"א לבא לארץ כ"א ע"י שמתעכבים ומתכסים הגשמים תחלה בעבים²⁷

והנה, כשם שירידת הגשמים מלמעלה אינה יכולה להגיע לארץ אלא אם כן הגשמים מתעכבים תחילה ומתכסים בעננים

המשל של הגשם מתפתח: הגשם אינו יכול לרדת ישירות אל הארץ, אלא עליו להיאסף ולהתעכב תחילה בעננים.

וגם שיתחלקו אח"כ טיפין טיפין²⁸ שלזאת נקרא גבורות גשמים²⁹ לפי שיורדין בגבורה כי מים הוא התפשטות ומה שנעצרים בעבים ומתחלק אח"כ לטיפין כו'

וגם מתחלקים אחר כך לטיפות טיפות. משום כך הם נקראים "גבורות גשמים", מפני שהם יורדים בגבורה; שכן מים הם בחינת התפשטות, ואילו העובדה שהם נעצרים בעננים ואחר כך מתחלקים לטיפות וכו'.

הגשם צריך גם להתחלק לטיפות נפרדות. לכן התפילה מדברת על "גבורות גשמים": המים מטבעם מתפשטים בחופשיות, כמידת החד, ואילו עצירתם וחלוקתם למנות מדודות של טיפות הן פעולות של ריסון.

הוא מבחי' גבורות והוא בחי' התכללות גבורות בחסדים³⁰ (ועמ"ש בביאור ע"פ קול דודי וע"פ ויתן עוז למלכו)³¹

הן מבחינת גבורות, וזו בחינת התכללות גבורות בחסדים. (ראו גם את המבואר בדרוש על "קול דודי" ובדרוש על "ויתן עוז למלכו").

הריסון משולב אפוא בתוך החסד: זו "התכללות גבורות בחסדים". ההערה שבסוגריים מפנה לשני מאמרים נוספים שבהם הרעיון מתבאר.

ובלא ז³² אי אפשר לבא למטה לארץ ללחלח ולהוציא ממנה את כח הצומח³³ שמוסתר בה כמ"כ גילוי והמשכת אלקות שבא מלמעלה בחג הסוכות שהוא מבחי' חסד והתפשטות כו'

ובלי זאת הגשמים אינם יכולים לרדת לארץ, להרטיב אותה ולהוציא ממנה את כוח הצמיחה הטמון בה. כך גם הגילוי וההמשכה של האלקות, הבאים מלמעלה בחג הסוכות, שהם מבחינת חסד והתפשטות וכו'.

בלי הריסון הזה הגשם לא היה יכול להשקות את הארץ ולהוציא את כוח הצמיחה הטמון בה; הוא היה מציף במקום להזין. כך גם השפע האלוקי בסוכות, שהוא חסד והתפשטות.

בכדי להוציא האהבה המסותרת הנ"ל א"א להיות כ"א ע"י התכללות ג"כ בגבורה שיתעכב ויעצר ההשפעה תחלה.

אינם יכולים להוציא את האהבה המסותרת האמורה אלא באמצעות התכללות גם בגבורה, כך שההשפעה תתעכב ותיעצר תחילה.

השפע הזה אינו יכול לגלות את האהבה המסותרת אלא אם כן הוא משולב גם בגבורה ונעצר ונאסף תחילה, לפני שהוא ניתן.

ולזאת נק' עצרת כו' שהיה בחי' עיכוב ההשפעה (וכמ"ש ברבות נשא פ"י³⁴ שהוא מלשון נעצרה נא אותך)³⁵ כדוגמת הגשם שמתכסה בעבים תחלה ומתחלק אח"כ לטיפין כו'

ולכן נקרא החג "עצרת" וכו', משום שיש בו בחינת עיכוב ההשפעה. (וכמו שכתוב במדרש רבה, נשא, פרק י', שהמילה היא מלשון "נעצרה נא אותך"). הדבר דומה לגשם שמתכסה תחילה בעננים ואחר כך מתחלק לטיפות וכו'.

לכן היום נקרא עצרת, מלשון עצירה. המדרש קושר את המילה לדברי מנוח למלאך: "נעצרה נא אותך". העצירה דומה לגשם שנאסף בעננים ואחר כך מחולק לטיפות מדודות.

ואז נעשה היחוד שהוא בחיי גילוי האהבה המסותרת הנ"ל ובחינת אהבה זו נקרא בשם עולה³⁶

ואז נעשה הייחוד, שהוא בחינת גילוי האהבה המסותרת האמורה; ובחינת אהבה זו נקראת בשם "עולה"

רק אז נעשה הייחוד: האהבה המסותרת מתגלה. אהבה זו נקראת "עולה", כלומר דבר העולה, כשם הקרבן

לפי שעולה מאליה למעלה בבחי' יחוד בתכלית לפי שחלק³⁷ הוי' כו' אחת היא³⁸ כו' ואינה בבחי' אהבה ורשפי אש³⁹ כמו בכל הרגלים.

משום שהיא עולה מעצמה למעלה בבחינת ייחוד גמור, שהרי "חלק הוי'" וכו', "אחת היא" וכו'; ואין היא בבחינת אהבה ורשפי אש, כפי שקורה בכל הרגלים האחרים.

היא עולה מעצמה, בלי צורך להציתה, משום שהנשמה היא "חלק הוי'" ו"אחת" עמו. אין זו האהבה הלוהטת והכמהה של שאר הרגלים, המניחה מרחק.

קטע 3 • 41-5

עולה למעלה מאשה

4 ולכן אומרים עולה אשה כו' ואח"כ חוזרים וממשיכים שם הוי' חדש עד חג הפסח שבכל ו' חדשים דחורף אין בהם רגל כלל שכל הג' רגלים הן בקיץ כו'.

ולכן אומרים "עולה אשה" וכו'. אחר כך חוזרים וממשיכים שם הוי' חדש, עד חג הפסח; שהרי בכל ששת חודשי החורף אין כלל רגל, משום שכל שלושת הרגלים הם בקיץ וכו'.

כך נענית השאלה הפותחת. בסוכות ובשמיני עצרת קודמת עולה, האהבה העולה מעצמה. מאז ועד פסח אין רגלים, ולכן צריך להמשיך מחדש את שם הוי'; סדר המילים של פסח, "אשה" תחילה, פותח את העלייה המחודשת מלמטה.

ועיין מענין עולה בזח"ג ר"פ צו^{40,41} והרמ"ז שם העיר מענין רוח האדם העולה למעלה ועמ"ש בד"ה האזינו השמים⁴² בענין והרוח תשוב אל

ראו בעניין עולה בזה חלק ג', בתחילת פרשת צו, שם רמ"ז מעיר על ענין רוח האדם העולה למעלה. וראו גם את המבואר במאמר המתחיל "האזינו השמים", על "והרוח תשוב אלי"

הזהר בתחילת פרשת צו מסביר את עולה כעליית נשמת כנסת ישראל וקישורה למעלה בעולם הבא; הרמ"ז, מפרש קבלי של הזהר, קושר זאת לרוח האדם העולה למעלה. מאמר נוסף עוסק באותו רעיון באמצעות פסוק מקהלת

האלהים אשר נתנה⁴³ ומשם יובן שעלייה זו היא למעלה מעלה בחינת עד יעבור עמך⁴⁴ הוי' ועמ"ש ע"פ בהעלותך את הנרות⁴⁵

"האלקים אשר נתנה"; ומכאן יובן שעלייה זו מגיעה למעלה מעלה, לבחינת "עד יעבור עמך הוי'". וראו גם את המבואר בעניין "בהעלותך את הנרות".

הפסוק אומר שהרוח "תשוב אל האלקים אשר נתנה", אל מקורה ממש. המקור הזה הוא בחינת "עד יעבור עמך הוי'", שהמאמר מתאר כרום המעלה שאלה מגיעה העולה. דיון נוסף נמצא בעניין הדלקת המנורה

והנה אשה הוא גי'כ אש ה' וע'י זח"ג פנחס (דנ"ב סע"ב)⁴⁶ וכמ"ש בד"ה את קרבני לחמי⁴⁷ ובד"ה והיה לכם לציצית⁴⁸ בענין לזאת יקרא אשה⁴⁹ כו' אך עכ"ז בחי עולה גבוה יותר כנ"ל.

והנה "אשה" היא גם "אש ה'". ראו זוהר חלק ג', פנחס (דף רנ"ב ע"ב), וכמו שמבואר במאמר המתחיל "את קרבני לחמי" ובמאמר המתחיל "והיה לכם לציצית", בענין "לזאת יקרא אשה" וכו'. אך בכל זאת בחינת עולה גבוהה יותר, כפי שהוסבר לעיל.

אפשר לפרש את המילה "אשה" כ"אש ה'". הטקסט מציין מקורות שבהם הדבר מוסבר, ובכללם משחק המילים על "אשה" בבראשית. ובכל זאת, מסקנתו היא שבחינת עולה גבוהה יותר

ואפשר ע"ד שארז"ל גבי בהעלותך חייך שלך גדול משלהם^{50, 51} שבחי העלאת הנרות בחי שלהבת העולה מאליה גדול מהקרבנות הנק' אשה ריח כו'.

ואפשר לומר זאת על דרך דברי חז"ל בענין "בהעלותך": "חייך, שלך גדול משלהם". כלומר, העלאת הנרות — בחינת שלהבת העולה מאליה — גדולה מן הקרבנות הנקראים "אשה ריח" וכו'.

המדרש, המובא ברש"י, אומר שכאשר אהרן הצטער על שלא השתתף בקרבנות חנוכת הנשיאים, אמר לו הקב"ה: "חייך, שלך גדול משלהם", כי הוא יעלה את נרות המנורה. שלהבת העולה מאליה היא בחינת עולה, ולכן היא גדולה מן הקרבנות הנקראים "אשה"

5 ועמ"ש בד"ה תחת אשר לא עבדת. גם י"ל בחי אשה אש ה' עיקרו בירור יסוד האש שבנפש הבהמית

ראו גם את המבואר במאמר המתחיל "תחת אשר לא עבדת". עוד אפשר לומר שבחינת אשה, "אש ה'", עיקרה בירור יסוד האש שבנפש הבהמית,

לאחר ההפניה למאמר נוסף מוצגת הבחנה שנייה: בחינת אשה פועלת בעיקר על הנפש הבהמית, מבררת את "יסוד האש" שלה — מקור התשוקות הסוערות — ומפנה את החום הזה אל הקב"ה.

אבל עולה הוא מצד האהבה המסותרת שבנפש האלקית עצמה בחי בעטרה שעטרה לו אמו⁵² שאין בלעומת זה בחינה זו כלל אפילו לאחר הבירור כמ"ש סד"ה יביאו לבוש מלכות.

ואילו עולה באה מצד האהבה המסותרת שבנפש האלקית עצמה, בבחינת "בעטרה שעטרה לו אמו". לבחינה זו אין כלל מקבילה בלעומת זה, גם לאחר הבירור, כמו שמבואר בסוף המאמר המתחיל "יביאו לבוש מלכות".

לעומת זאת, עולה באה מהאהבה המסותרת שבעצם הנפש האלקית, והיא נמשלה ל"עטרה" משיר השירים — בחינה שמעל לכוחות הרגילים. אין לבחינה הזאת מקבילה בצד שמנגד לקדושה, גם לאחר בירור, משום שמעולם לא נזקקה לבירור.

גם יש להעיר לענין אשה עולה מענין ב' בחינות חיצוני' הלב ופנימיות הלב הנזכר בד"ה ושאתם מים שהן ב' בחי' כלה הנזכר בד"ה שה"ש.

יש להעיר גם בענין אשה ועולה על שתי הבחינות — חיצוניות הלב ופנימיות הלב — שזכרו במאמר המתחיל "ושאתם מים"; הן שתי בחינות הכלה הנזכרות במאמר "שיר השירים".

אפשר להבין את הזוג אשה ועולה גם כהקבלה ל"חיצוניות הלב" — רגשות מורגשים שאפשר לעבוד עליהם — ול"פנימיות הלב", גרעין הנשמה. מאמרים אחרים מתארים את שתי הבחינות האלה כשתי מדרגות של "כלה", כינוי לעם ישראל ביחס לקב"ה

גם איתא ברע"מ פ' פנחס שם דעצי העולה אינון עץ החיים ועה"ד וא"כ בחינת עולה עצמה היא ממעל לעצים⁵³ היינו למעלה ג"כ מבחי' עץ החיים ועמ"ש בפ"י ממעל לעצים בד"ה וידעת היום.

עוד נאמר ברע"א מהימנא, פרשת פנחס, שם, שעצי העולה הם עץ החיים ועץ הדעת. אם כן, בחינת עולה עצמה היא "ממעל לעצים", כלומר למעלה גם מבחינת עץ החיים. ראו גם את המבואר בפירוש "ממעל לעצים" במאמר המתחיל "וידעת היום"

הרע"א מהימנא, חלק מהזוהר, אומר שהעצים שעליהם נשרפת העולה מייצגים את עץ החיים ואת עץ הדעת. מכיוון שהעולה נמצאת "ממעל לעצים", כמו יצחק על גבי המזבח, היא מגיעה למעלה אף מעץ החיים.

ועיין עוד מענין עולה בזח"ג (דרנ"ח ב').⁵⁴ ועמ"ש בד"ה ביום השמיני שלח^{55, 56} בענין אז תשמח בתולה במחול בחינת אז שהוא בחי' קדם כו'

ראו עוד בענין עולה בזוהר חלק ג' (דף רנ"ח ע"ב). וראו את המבואר במאמר המתחיל "ביום השמיני שלח", על "אז תשמח בתולה במחול": בחינת "אז", שהיא בחינת "קדם" וכו'

מאמר נוסף, על היום השמיני, שמיני עצרת, מפרש את "אז תשמח בתולה" כרמז למה שהוא "קדם" — מדרגה הקודמת לעולם ונעלית ממנו. משם מגיעה אהבת העולה

וזהו ענין גן נעול כו' גל נעול מעין חתום⁵⁷ (בשה"ש ס"י ד' י"ג) היינו בחינת ולא תתורו אחרי לבבכם⁵⁸ כו'

וזהו ענין "גן נעול" וכו', "גל נעול מעין חתום" (בשיר השירים, פרק ד', פסוק י"ג): כלומר, בחינת "ולא תתורו אחרי לבבכם" וכו',

הבחינה הטהורה הזאת, הקודמת לעולם, היא "גן נעול" ... מעין חתום: אהבה הסגורה בפני כל דבר זר. בעבודה היא מתבטאת ב"ולא תתורו אחרי לבבכם" — הציווי שלא להיגרר אחר התאוות ולהתרחק מהקב"ה. (הפסוק הוא ד', י"ב במספור המקובל; הטקסט מציין ד', י"ג.)

שלא להיות בחינת זונה ח"ו ועי' זח"ג אמור (פ"ט⁵⁹ א') ע"פ ולאחותו הבתולה⁶⁰ כו' והוא ענין מ"ם סתומה כמשי"ש בפ' אחרי (דס"ב ע"ב) מ"ם סתומה⁶¹ כו'

כדי שלא תהיה בחינת זונה, חס ושלוש. ראו זוהר חלק ג', אמור (דף פ"ט ע"א), על "ולאחותו הבתולה" וכו'. זהו גם ענין המ"ם הסתומה, כמבואר שם בפרשת אחרי (דף ס"ב ע"ב): "מ"ם סתומה" וכו'

הסתייה מתוארת כזנות, כלומר התמסרות לדבר שאינו שייך לאדם. הזוהר קושר את הבחינה האטומה לדמות הבתולה בספר ויקרא ולמ"ם סתומה, האות הסופית שצורתה ריבוע סגור.

מעין חתום. כי מ"ם פתוחה היינו שיש פתח ומבוא ליניקת החיצונים⁶² מצד התלכשות בנפש הבהמית. "מעין חתום". שכן מ"ם פתוחה פירושה שיש פתח ומבוא ליניקת החיצונים, מצד ההתלכשות בנפש הבהמית

המ"ם הפתוחה, שיש בה פתח בצורתה, מייצגת מצב שיש בו פתח שדרכו יכולים כוחות החיצונים — הקליפה — לינוק. הפתח הזה נוצר מפני שהנשמה מתלכשת בנפש הבהמית

מה שאין כן מ"ם סתומה היינו כד אתכפיא חשוכא לנהורא ועמ"ש בד"ה כי תצא בפ"י על אויבך⁶³
 שאין לאויב שליטה ואחיזה שם

מה שאין כן מ"ם סתומה, שהיא בבחינת "כד אתכפיא חשוכא לנהורא". ראו גם את המבואר במאמר המתחיל "כי תצא", בפירוש
 "על אויבך", שאין לאויב שליטה ואחיזה שם.

המ"ם הסתומה מייצגת מצב שבו החושך נכפה בפני האור, ולכן לא נותר פתח. מאמר נוסף מפרש באופן דומה את "על אויבך": בדרגה זו
 אין לאויב שום אחיזה.

והנה עי"ז שיהיה בבחי' ולא תתורו כו' יבוא לבחי' למען תזכרו⁶⁴ שתהיו בבחינת זכרים כמ"ש במ"א
 והנה, באמצעות היות האדם בבחינת "ולא תתורו" וכו', הוא יגיע לבחינת "למען תזכרו" — שתהיו בבחינת זכרים, כפי שמבואר
 במקום אחר.

כשאדם אינו תועה אחרי לבבו, הוא מגיע לבחינת "למען תזכרו". קוראים את המילה דרך השורש זכ"ר, כרמו להיעשות "זכר". במאמר,
 "זכר" ו"נקבה" מצינים שתי דרכי אהבה, כפי שיוסבר בהמשך.

וזהו ג"כ ענין עולה דכתיב זכר תמים יקריבנו⁶⁵ ועיין מזה זח"א (ויחי דרמ"ו סע"א)^{66, 67} והיינו כמ"ש
 במ"א בד"ה שוש אשיש⁶⁸ שכשהאבה הוא ע"מ לקבל פרס בחי' לגרמיה נקי נקבה נשים דעתן קלות⁶⁹

וזהו גם ענין עולה, שנאמר עליה "זכר תמים יקריבנו". ראו על כך בזהר חלק א' (ויחי, דף רמ"ו ע"א). זהו כפי שמבואר במקום
 אחר במאמר המתחיל "שוש אשיש": כאשר האהבה היא על מנת לקבל פרס, בבחינת "לגרמיה", היא נקראת "נקבה", כמאמר
 "נשים דעתן קלות";

על העולה נאמר שהיא "זכר תמים". מאמר אחר מגדיר את בחינת ה"נקבה" כאהבה המבקשת שכר, אהבה שהיא בסופו של דבר לטובת
 האדם עצמו, ומביא את הביטוי התלמודי המצוטט כאן ביחס לבחינה זו.

אבל בחינת דכר הוא האהבה רבה למהותו ועצמותו ית' כמ"ש ועמך לא חפצתי⁷⁰ ע"ש. וזהו ענין
 העולה שעולה למעלה מעלה כנ"ל.

אבל בחינת דכר היא אהבה רבה למהותו ועצמותו יתברך, כמו שנאמר "ועמך לא חפצתי"; עיינו שם. וזהו ענין העולה, העולה
 למעלה מעלה, כפי שהוסבר לעיל.

בחינת "דכר" היא אהבה גדולה לעצמותו של הקב"ה, שאינה רוצה דבר מלבדו: "ועמך לא חפצתי". אהבה חסרת פניות זו היא העולה
 המתרוממת לרום המעלה.

קטע 4 • 61-7

הרכיב הבא ראשון הוא המוביל

6 והנה מ"ש ב' הבחינוך היינו אשה עולה או עולה אשה היינו התחברות שני הבחינות יחד כמ"ש במ"א בפ"י ויחד לבכינו⁷¹ לאהבה.

והנה מה שנאמר על שתי הבחינות — "אשה עולה" או "עולה אשה" — פירושו חיבורן יחד, כמו שמבואר במקום אחר בפירוש "ויחד לבכינו לאהבה".

שני הסדרים, "אשה עולה" ו"עולה אשה", פירושם חיבור שני סוגי האהבה. גם בתפילת הבוקר, "ויחד לבכינו לאהבה", מתפרשת הלשון כך: "לבכינו" בלשון רבים מציין שני לכבות שנעשים אחד

דהענין יחוד ב' הבחינות דחיצוניות הלב ופנימיות הלב שיהיה נכלל בחי' החיצוניות בבחי' פנימיות. בד"ה מי מנה עפר יעקב.⁷²

ענין הייחוד הוא חיבור שתי הבחינות — חיצוניות הלב ופנימיות הלב — כך שבחינת החיצוניות תיכלל בבחינת הפנימיות. במאמר "מי מנה עפר יעקב"

שתי הבחינות הן חיצוניות הלב ופנימיות הלב. לחבר ביניהן פירושו שהרגש המורגש של הלב החיצוני נכלל באחדות הפנימית של הלב עם הקב"ה. מאמר אחר מרחיב בעניין

ועד"ז הוא ענין והקרבתם אשה עולה או והקרבתם עולה אשה⁷³ לייחד ב' הלבבות יחד ועיין בזח"א וישב (דקפ"ג סע"ב)⁷⁴ בפ"י שחברה לה יחדיו⁷⁵ והוא ענין ויחד לבכינו

בדומה לכך, ענין "והקרבתם אשה עולה" או "והקרבתם עולה אשה" הוא לייחד את שני הלבבות יחד. ראו בזה חלק א', וישב (דף קפ"ג ע"ב), בפירוש "שחברה לה יחדיו"; וזהו ענין "ויחד לבכינו"

שני סדרי הקרבנות מבטאים גם הם את חיבורם של "שני הלבבות". פירוש הזוהר ל"שחברה לה יחדיו", שנאמר על ירושלים בתהילים, מבטא אותו רעיון: שני דברים מתאחדים

אך עכ"ז בחי' והקרבתם עולה אשה הוא בחי' גבוה יותר כי כיון שבחי' עולה קודמת א"כ בחינה זו היא העיקרית ובחי' אשה נכלל ובטל לה משא"כ בבחי' אשה עולה.

אך בכל זאת בחינת "והקרבתם עולה אשה" גבוהה יותר, שכן מאחר שבחינת עולה קודמת, היא העיקר; ובחינת אשה נכללת בה ובטלה אליה. לא כן בבחינת "אשה עולה"

ובכל זאת הסדרים אינם שווים. מה שבא תחילה הוא העיקר, ולכן ב"עולה אשה" של סוכות האהבה הפנימית מובילה והאהבה החיצונית נכללת בה; ב"אשה עולה" של פסח העבודה החיצונית היא הראשונה

7 וכמ"ש כה"ג במ"א בענין ההפרש בין שילוב אד' בהוי' ושילוב הוי' באד' שאות הראשונה היא הגוברת כוי ועמ"ש מזה בד"ה שובה ישראל.⁷⁶

וכפי שמוסבר בדומה לכך במקום אחר, בעניין ההבדל בין שילוב אדני' בתוך הוי' לבין שילוב הוי' בתוך אדני': האות הראשונה היא הגוברת וכו'. ראו גם את המוסבר על כך במאמר הפותח במילים "שובה ישראל"

בקבלה אפשר לשלב את אותיותיהם של שני שמות, לסירוגין. המאמר מביא את הכלל שלפיו השם שמספק את האות הראשונה הוא הדומיננטי, ומחיל אותו על יראה ועולה.

ועמ"ש כה"ג דבחי' ויחד לב כינו בענין מזמור שיר שהם ג"כ ב' בחינות חיצוניות ופנימיות ולפעמים נאמר כל אחד בפני עצמו ולפעמים מתחברים שניהם יחד

ראו גם את המוסבר בדומה לכך על הבחינה של "ויחד לב כינו", בענין מזמור ושיר, שהם גם שתי בחינות, חיצוניות ופנימיות; ולפעמים כל אחד נאמר בפני עצמו, ולפעמים שניהם מתחברים יחד.

אותו דפוס מופיע בפירוש "ויחד לב כינו" כשתי מילים, לב כינו, וגם בצמד מזמור ושיר, שני סוגי שבח שהם חיצוניים ופנימיים. לפעמים כל אחד מופיע לבדו, ולפעמים הם מופיעים יחד.

וגם בענין החיבור פעמים נאמר מזמור שיר ופעמים שיר מזמור. עיין מזה בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית.⁷⁷

וגם בענין החיבור ביניהם, לפעמים נאמר "מזמור שיר" ולפעמים "שיר מזמור". עיין על כך במאמר הפותח במילים "מזמור שיר חנוכת הבית".

כאשר הם מופיעים יחד, בתהילים נאמר לפעמים "מזמור שיר" ולפעמים "שיר מזמור", ולפי הכלל שנאמר לעיל, הסדר מלמד איזה מהם מוביל.

(ועיין זח"ג ר"פ ויקרא דף⁷⁸ ה' ע"א מענין שיר מזמור לבני קרח⁷⁹ כוי ודף נ"ו ע"ב).

(.ראו זוהר חלק ג, תחילת פרשת ויקרא, דף ה' ע"א, בענין "שיר מזמור לבני קרח" וכו', ודף נ"ו ע"ב)

הזוהר בתחילת פרשת ויקרא מפרש את "שיר מזמור לבני קרח", שבו שיר מופיע תחילה; והטקסט מפנה גם לדף נ"ו ע"ב

ועד"ז יובן כמ"כ בענין הנ"ל והנה כאשר ההעלאה הוא בחי' עליונה מאד כמ"כ ההמשכה שנמשך עיין ריח ניחוח להוי' הוא ג"כ בחי'

ובאופן דומה יובן גם העניין הנזכר לעיל. והנה, כאשר ההעלאה היא מבחינה נעלית מאוד, כך גם ההמשכה שנמשכת על ידה, "ריח ניחוח להוי'", היא מבחינה

בהחלת הדברים על הקרבנות: ככל שההעלאה מלמטה נעלית יותר, כך ההמשכה האלוקית שהיא מביאה גבוהה יותר — "ריח ניחוח להוי'". לכן אהבת העולה של שמיני עצרת ממשיכה שפע מבחינה נעלית מאוד.

גבוה ביותר וכענין מ"ש במ"א בפירוש ממעמקים קראתיך⁸⁰ הוי' שבחתי ממעמקים הוא בחי' ישת חשך סתרו⁸¹ סתימא דכל סתימין ומשם קראתיך להיות גילוי בחינת הוי':

נעלית ביותר. וזה בדומה למוסבר במקום אחר בפירוש "ממעמקים קראתיך הוי'": הבחינה של "ממעמקים" היא הבחינה של "ישת חושך סתרו", "סתימא דכל סתימין", ומשם "קראתיך", כדי שתתגלה בחינת הוי'.

את דברי המשורר "ממעמקים קראתיך הוי'" מפרשים כקריאה מעומקו של המקור האלוקי הנסתר ביותר — "ישת חושך סתרו", זה שהוא "סתימא דכל סתימין". הקריאה משם מביאה לגילוי שם הוי', וכך המאמר מסתיים.

בעבודה

ביטול עצמי, כלומר הנחת כל רצון בצד מלבד רצון ה', הוא אתערותא דלתתא הממשיכה את אורו של ה' למטה. מעבר לאהבה הנוערת, על האדם לגלות את האהבה המסותרת, שהיא אחדות עם ה' כמו עם עצם חייו; לשמור עליה "חתומה" ולא להימשך אחר הלב, ולאהוב את ה' עצמו ולא למען שכר כלשהו, כך שהלב החיצוני ייבלע בפנימיות.

שאלות לשיחה

1. מדוע אהבה המורגשת כהשתוקקות מעידה על מרחק, ואיזו אהבה אינה מעידה עליו?
2. כיצד משל הגשם הנעצר בעננים ומתחלק לטיפות מסביר את השם עצרת?
3. מה מבדיל בין אשה לעולה בכל אחת מן הקריאות במאמר: הנפש הבהמית והנפש האלקית, הלב החיצוני והלב הפנימי, והאהבה הנקבית והאהבה הזכרית?
4. מדוע סדר המילים — עולה אשה לעומת אשה עולה — קובע איזו בחינה נעלית יותר?
5. מדוע רק לאחר החגים, משמיני עצרת ועד פסח, יש להמשיך את שם הוי' "מחדש"?

הערות

פסקה 1

1 להבין ההפרש

ההערה אומרת שהמאמר נדפס גם שם, ללא ההגהות. היא מפנה גם לרשימת כתבי היד במהדורה, שבה מצוין מועד אמירת המאמר.

הערת קה"ת

בלי הגהות נדפס בסי' מאמרי אדה"ז — הקצרים ע' צה. וראה אודות תאריך אמירת מאמר זה להלן ברשימת הכתבי-יד.

2 והקרבנתם אשה עולה

קרננות הפסח: "והקרבנתם אשה עולה לה". המאמר משווה את סדר המילים לסדר שבסוכות.

במדבר כ"ח:י"ט Numbers 28:19

והקרבנתם אשה עולה לה פרים בני־בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימים יהיו לכם:

but ye shall present an offering made by fire, a burnt-offering unto the L-RD: two young bullocks, and one ram, and seven he-lambs of the first year; they shall be unto you without blemish;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כח, יט. שם כתיב אשה עולה לה פרים וגוי — וא"י לישב כמ"ש כאן. ולכאור ג' תי' אלו ריח ניחוח לה מיותרים. ועי' זח"ג (רנח, רע"ב). [כ].

3 ובסוכות כתיב עולה אשה

קרננות היום הראשון של סוכות: "והקרבנתם עולה אשה ריח ניחוח לה", כאשר עולה מופיעה תחילה.

במדבר כ"ט:י"ג Numbers 29:13

הערת קה"ת

במדבר כט, יג. לו.

4 ובסוכות כתיב עולה אשה

אותו סדר מופיע גם בקרבן שמיני עצרת, היום שהמאמר ממשיך להסביר.

במדבר כ"ט:ל"ו Numbers 29:36

והקרבנתם עולה אשה ריח ניחוח לה פ' אחד איל אחד כבשים בני־שנה שבעה תמימים:

but ye shall present a burnt-offering, an offering made by fire, of a sweet savour unto the L-RD: one bullock, one ram, seven he-lambs of the first year without blemish;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 יי הוא בחי ח"ע

מילון קבלי המסודר לפי ערכים; ההערה מפנה לערך יו"ד, הפותח בביאור הקשר בין הי"ד לחכמה.

הערת קה"ת

ראה קה"י בערך יו"ד בתחלתו.

6 ועמך לא חפצתי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

תהלים עג, עה.

7 רוח אייתי רוח ואמשיך רוח

למילים האלה Zohar II, 162b הערת קה"ת מפנה ל

Zohar II, 162b זח"ב קסב, בב

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב. ח' דברים (יב, ג). ושי"ג. [כ].

8 רוח אייתי רוח ואמשיך רוח

הזוהר מלמד שרוח המתעוררת מלמטה מביאה וממשיכה רוח מלמעלה; כאן הדבר מסביר כיצד ביטול האדם מעורר את צמצום הקב"ה

ספר זוהר, תרומה ס"ו:תרס"ט-תע"ח Zohar, Terumah 66:669-678
"With all thy soul"-the "all" includes all aspects of the soul, viz. nephesh, ruah, and neshamah. As to "with all thy possessions", these also have various aspects, each one different from the other. True love to the Holy One, blessed be He, consists in just this, that we give over to Him all our emotional, intellectual, and material faculties and possessions, and love Him. Should it be asked, How can a man love Him with the evil inclination? Is not the evil inclination the seducer, preventing man from approaching the ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

9 בד"ה ולא אבה

המאמר שואל מדוע כה משמעותי שהקב"ה לא שמע לבלעם והפך את הקללה לברכה, ומתאר מקטרגים למעלה המחפשים את חסרונותיהם של ישראל. הוא מצוטט כאן בעניין האופן שבו אתערוּתא דלתתא ממשיכה את שם הוי

הערת קה"ת

נדפס לעיל לח, ג.

10 נחות דרגא

הביטוי התלמודי "נחות דרגא" בהקשר של בחירת אישה; המאמר משמש בו כדי לפרש את ניחוח כירידה של הקב"ה

יבמות ס"ג א:י"א-י"ב Yevamot 63a:10-11

טום וְלֹא תִשְׁפִּיץ. שְׂפִיץ וְלֹא תִיבְנֶי. שְׂכַל הָעוֹסֵק בְּבִגְדָיו — מִתְמַסְכֵּן. קְפוּץ וְכִין אֶרְעָא, מִתּוֹן נָסִיב אִיתְתָּא. נְחִית דְּרָגָא נָסִיב אִיתְתָּא. סַק דְּרָגָא בְּחַר שׁוֹשְׁבִינָא. אִמֵּר רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּר אֲבִינָא: אֵין פּוֹרְעָנוּת בָּאָה לְעוֹלָם אֶלָּא בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁנֶאֱמַר: "הַכֶּרְתִּי גוֹיִם נִשְׁמוֹ פְּנוּתָם הַתְּרַבֵּיתִי חוּצוֹתָם", וְכַתִּיב: "אֲמַרְתִּי אֶךְ תִּירָאִי אוֹתִי תִקְחִי מוֹסֵר".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה יבמות סג, א.

11 בד"ה לבבתי אחותי כלה

המאמר מסביר מדוע הקרבנות נקראים "לחמו" של הקב"ה: חיות הבהמה עולה באמצעות הקרבן ונכללת בשורשה, ועולה מדרגה אחר מדרגה עד אור אין סוף. הוא מפתח את אותה עלייה מלמטה שממשיכה שפע מלמעלה

הערת קה"ת

לקמן שה"ש כח, ג.

my head is filled with dew, My locks with the drops of the night.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בשה"ש רבה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

(רפ"ה [ב, ב], [כ]).

19 תמתי רבי ינאי אמר תאומתי בשה"ש רבה

רבי ינאי קורא "תמתי" כ"תאומתי": הקב"ה וישראל כלתי נפרדים כתאומים. אדמו"ר חזקן משתמש בכך כדי לתאר אהבה מסותרת של אחדות גמורה.

שיר השירים רבה ה'ג: Shir HaShirim Rabbah 5:3

פִּשְׁטִי אֶת כְּתָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֶפְלוּ תִּמָּה שְׁבַתְמוֹת יוֹדַעַת לְפֶשֶׁט וְלִלְבָשׁ, וְאֶת אֲמֶרֶת פִּשְׁטִי אֶת כְּתָנִי, רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרֵי יוֹם שְׁנִידוּג לָהֶם נְבוּכַדְנֶצַּר הִרְשָׁע לְיִשְׂרָאֵל פֶּשֶׁט מֵהֶם שָׁנִי לְבוּשִׁים גְּדוּלִים, לְבוּשׁ כְּהֵנָה וּלְבוּשׁ מַלְכוּת. רַחֲצֵתִי אֶת רִגְלִי, מִטְּנוּף עֲבֻדָּת כּוֹכְבִּים, יוֹדַעַת הֵייתִי שְׂאֵקָה שֶׁל אוֹתוֹ מִקּוֹם מִשְׁיָאֲנִי לְעֲבֻדָּת כּוֹכְבִּים, אַף עַל פִּי כֵן דּוּדִי שֶׁלַח יָדוֹ מִן הַחוּר. אָמַר רַבִּי אֲבָא בַּר כְּהֵנָא, וְכִי מָה טִיבוֹ שֶׁל חוּר זֶה לְהִיּוֹת ...

"I have removed my tunic; how can I don it? I have washed my feet; how can I soil them? My beloved extended his hand through the hole, and my core was stirred for him" (Song of Songs 5:3-4). "I have removed my tunic" – Rabbi Yoḥanan said: Even the simplest of the simple knows how to undress and dress, and you say: "I have removed my tunic"? Rabbi Ḥanina and Rabbi Yoḥanan say: On the day that the wicked Nebuchadnezzar attacked Israel, he removed from them two great garments: ...

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

20 בד"ה תורה צוה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לקמן צד, א ואילך.

21 "ועמך לא חפצתי": אדמו"ר חזקן משתמש במילים אלה כדוגמה לביטול מוחלט של הרצון העצמי

תהילים ע"ג: Psalms 73:25

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 ומל הויי אלקיך כוי לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיירך

ההבטחה שהקב"ה ימול את הלב "לאהבה... למען חיירך"; היא מתפרשת באהבה לקב"ה שהוא עצם החיים של האדם.

דברים ל': Deuteronomy 30:6

וּמַל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת־לִבְּךָ וְאֶת־לִבָּב יוֹרְעָה לְאַהֲבָה אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ לְמַעַן חֲיֶיךָ:

And the L-RD thy G-d will circumcise thy heart, and the heart of thy seed, to love the L-RD thy G-d with all thy heart,

12 אהבה ורשפי אש

"רשפי רשפי אש": דימוי לאהבה לוחטת וכמהה, שהמאמר משווה לאהבה המסותרת של האחדות.

שיר השירים ח': Song of Songs 8:6

שִׁימְנִי כַחוֹתֶם עַל־לִבְּךָ כַחוֹתֶם עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עֲזָה כְּמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כַּשֹּׂאֵל קִנְיָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפִּי אֵשׁ שְׁלֵה־כֶּתֶיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 בד"ה וידעת היום

ההערה מציינת היכן נמצא המאמר שהטקסט מצטט בעניין העיקרון שאהבה היא דווקא "מרוחק".

הערת קה"ת

לעיל פי ואתחנן.

14 בד"ה אין ישראל נגאלין

האיגרת המתחילה "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה" מפרשת "למען חיירך" כאהבה הנובעת מנקודת הפנימיות של הלב, מפני שהקב"ה הוא עצם החיים של האדם.

הערת קה"ת

אגה"ק סי' ד.

15 בד"ה ראה אנכי

הקטע מבחין בין החיצוניות של הלב לנקודה הפנימית שלו, שבה האהבה מתגלה בעוצמה כה רבה עד שהיא נעשית ביטול עצמי מוחלט ואינה מורגשת עוד כאהבה. הוא קושר זאת ל"ימול ה' אלקיך את לבבך" לעתיד לבוא.

הערת קה"ת

לעיל פי ראה יח, ד.

16 אחת היא

"אחת היא, יונתי תמתי": הדברים מיושמים על האחדות הגמורה של עם ישראל עם הקב"ה.

שיר השירים ו': Song of Songs 6:9

אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמְתִּי אַחַת הִיא לְאִמָּה בָּרָה הִיא לְיוֹלָדָתָה רְאוּהָ כְּנוֹת וְיִאֲשְׁרוּהָ מְלָכוֹת וּפִילָגְשִׁים וְיִהְיֶה לָהּ:

My dove, my undefiled, is but one; She is the only one of her mother; She is the choice one of her that bore her. The daughters saw her, and called her happy; Yea, the queens and the concubines, and they praised her.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ו', ט.

17 תמתי

"אחותי רעייתי יונתי תמתי": המדרש קורא את "תמתי" כ"תאומתי".

שיר השירים ה': Song of Songs 5:2

אֲנִי וְשֵׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוּדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחָתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֵל קִנְצוֹתִי רְסִיסֵי לִילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For

נקרא גבורות גשמים

התלמוד מסביר שמזכירים גשם בברכת "גבורות"; המאמר מפרש את הגבורה כריסון המעכב ומודד את הגשם

תענית ב' א:א-ב' 2:1-2 Taanit

מאימתי מזכירין גבורות גשמים? רבי אליעזר אומר: מיום טוב הראשון של חג. רבי יהושע אומר: מיום טוב האחרון של חג. אמר לו רבי יהושע: הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג, למה הוא מזכיר? אמר לו רבי אליעזר: אף אני לא אמרתי לשאול אלא להזכיר "משיב הרוח ומוריד הגשם" בעונתו. אמר לו: אם כן, לעולם יהא מזכיר!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תענית ב, א. וראה לעיל ס"פ ואתחנן יג, ג. תו"א קז, ב. ד"ה משיב הרוח ומוריד הגשם בסה"מ תקס"ב ע' לב ואילך.

והוא בחי התכללות גבורות בחסדים

ההערה מצטטת את אור התורה: רוב הגשם יורד לאחר רעם, שהוא בחינת גבורות, אף שיש גם "מטר של נדבה" היורד בלי רעם. הדבר ממחיש את התכללות הריסון בחסד

הערת קה"ת

"ולכן ע"פ רוב הגשמים באים ע"י רעמים שבתחלה שהם בחי גבורות כו' רק יש גשם נדבות בלא רעמים כו'" — אוה"ת פי' תולדות כרך א קמא, א. וראה גם פי' בשלח ע' תרפו.

וע"פ ויתן עוז למלכו

הקטע מסביר שכאשר שם הוי' נמשך בו"א, חסד גובר במדות והגבורה נכללת בו — "לאכלא שמאלא בימינא" — וכך כוחות הדין מתבטלים. זהו אותו עניין של התכללות גבורות בחסדים

הערת קה"ת

לעיל פי' נשא כה, ד.

שיתחלקו . . ובלא זה א"א

הקב"ה יצר דפוס נפרד לכל טיפת גשם, כדי ששתי טיפות לא ייצאו מאותו דפוס ויחריבו את הארץ; מכאן הטעם לכך שבלי הריסון הגשם לא יכול לרדת לארץ

Bava Batra 16a כבא בתרא ט"ז

הערת קה"ת

ראה ב"ב טז, א.

ולהוציא ממנה את כח הצומח

דיון מקביל בגשם המוציא את כוח הצמיחה החבוי בארץ

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי' בשלח ע' תקנה.

ברכות נשא פ"י

המדרש על נשא, שהטקסט עצמו מצטט, קושר את המילה עצרת למשמעות של עיכוב

Bamidbar Rabbah 10 במדבר רבה י'

נעצרה נא אותך

מנות אומר למלאך: "נעצרה נא אותך"; הביטוי מראה שעצרת פירושה עיכוב

Judges 13:15 שופטים י"ג:ט"ו

וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מְלָאךְ ה' נַעֲצְרָה־נָא אוֹתָהּ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיהָ גְדֵי עֹזִים:

and with all thy soul, that thou mayest live.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 2

וימינו תחבקני

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני": כאן היד הימנית, מידת החסד, היא השפע של סוכות

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וַיְמִינוּ תַּחֲבֹקְנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

והולידה והצמיחה ונתן זרע

הגשם מרטיב את הארץ "והולידה והצמיחה ונתן זרע": דימוי לשפע מלמעלה המגלה כוח חבוי

Isaiah 55:10 ישעיהו נ"ה:י

כִּי כַאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם־הִרְוָה אֶת־הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לְזֶרַע וְלֶחֶם לְאֹכֵל:

For as the rain cometh down and the snow from heaven, And returneth not thither, Except it water the earth, And make it bring forth and bud, And give seed to the sower and bread to the eater;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, י.

מזכירין גבורות גשמים בשמע"צ

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

שו"ע או"ח סתרס"ח, ב.

גבורות גשמים

ההערה אומרת שהסידור מסביר שם מדוע הגשמים נקראים "גבורות", אף שגשם הוא ברכה — שאלה שבה עוסקת הפסקה הבאה

הערת קה"ת

בסידור סא, ד נתבאר למה נקראים גבורות והלא הגשמים הן ברכה ע"ש.

פסוק 3

כ"א ע"י שמתעכבים ומתכסים הגשמים תחלה בעבים

ההערה אומרת שהנקודה הזאת, שלפיה הגשם צריך להתעכב תחילה ולהתכנסות בעננים, מבוארת בסידור

הערת קה"ת

נתבאר בסידור סב, א.

שיתחלקו אח"כ טיפין טיפין

הקטע מפרש את "מוריד הגשם" כהמשכה הדומה לייחוד חתן וכלה, ומסביר שעליה להקדים את ה"חופה" — עלייה של התורה שבכתב והתורה שבעל פה. הוא מעמיק את הקשר בין הגשם לייחוד של שמיני עצרת

הערת קה"ת

ראה לקמן צו, א. מאמרי אדה"א ויקרא ח"א ע' שצא.

ועיין מענין עולה בזח"ג ר"פ צו

הזהר בתחילת צו: העולה היא עליית כנסת ישראל והתקשרותה למעלה, בדבקות בעולם הבא.

ספר הזהר, ויקרא ס"ה:תל"ה-66:445-65:435 Zohar, Vayikra
ס"ו:תמ"ה

בד"ה האזינו השמים

ההערה מציינת את מקום המאמר "האזינו השמים", המצוטט בעניין "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"

הערת קה"ת

לעיל ר"פ האזינו.

והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה

"והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה": חזרת הנשמה למקורה, המשמשת כאן לתיאור עליית העולה.

קהלת י"ב:7 Ecclesiastes 12:7

וְיָשָׁב הָעָפָר עַל־הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל־הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נָתַןָּהּ:

And the dust returneth to the earth as it was, and the spirit returneth unto G-d who gave it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

עד יעבור עמך הוי'

"עד יעבור עמך הוי'": שם לדרגה הגבוהה מאוד שאליה מגיעה העולה.

שמות ט"ו:16 Exodus 15:16

תפל עליהם אִימָתָה וּפְחַד בְּגֹדַל זְרוּעֶךָ יִדְמוּ כָאֶבֶן עַד־יַעֲבֹר עִמָּךְ
Havayah עַד־יַעֲבֹר עִם־זוֹ קִנְיָתָּהּ:

Terror and dread falleth upon them; By the greatness of Thine arm they are as still as a stone; Till Thy people pass over, O L-RD, Till the people pass over that Thou hast gotten.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בהעלותך את הנרות

"בהעלותך את הנרות": הדלקת המנורה, שלהבתה עולה מאלה.

במדבר ח':2 Numbers 8:2

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מִזְבֵּחַ פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ועי' זח"ג פנחס דרנ"ב סע"ב

דיון באור התורה בקטע מהזהר בפנחס על "אשה" כ"אש ה"

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פנחס ע' אצח.

את קרבני לחמי

"את קרבני לחמי לאשי": מילות הפתיחה של מאמר נוסף המצוטט כאן בעניין "אשה"

במדבר כ"ח:2 Numbers 28:2

צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבְּנֵי לַחְמֵי לֶאֱשֵׁי רִיחַ נִחְחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בַּמִּזְבֵּחַ:

And Manoah said unto the angel of the L-RD: 'I pray thee, let us detain thee, that we may make ready a kid for thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ובחינת אהבה זו נקרא בשם עולה

המאמר חוזר לקטע הזה ממש: "בחינה זו נקראת עולה, מפני שעולה מאלה". הוא מבחין בין אהבה ראשונה, עליונה יותר, שהיא מדרגת הצדיקים, לבין אהבה שנייה של כיסופים להידבק בה, המצויה בלב כל יהודי.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי' תבוא מג, א.

לפי שחלק הוי'

"כי חלק הוי' עמו": נשמת ישראל כחלק מהקב"ה, והסיבה לכך שאהבתה עולה מעצמה.

דברים ל"ב:9 Deuteronomy 32:9

כִּי חֶלֶק הַיְיָוָה עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶלֶל נַחֲלָתוֹ:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אחת היא

"אחת היא": אחדותה המוחלטת של הנשמה עם הקב"ה.

שיר השירים ו':6 Song of Songs 6:9

אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמְתִּי אַחַת הִיא לְאִמָּה בָּרָה הִיא לְיֹלְדָתָהּ רְאוּהָ בָנוֹת וַיֹּאשְׁרוּהָ מְלָכוֹת וַפִּילִגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ:

My dove, my undefiled, is but one; She is the only one of her mother; She is the choice one of her that bore her. The daughters saw her, and called her happy; Yea, the queens and the concubines, and they praised her.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אהבה ורשפי אש

האהבה הלוהטת של שאר הרגלים, לעומת האהבה שעולה מעצמה בשמיני עצרת.

שיר השירים ח':6 Song of Songs 8:6

שִׁמְנִי כַחוֹתָם עַל־לִבִּי כַחוֹתָם עַל־זְרוּעֶךָ כִּי־עֲזָה כִּמְנוֹת אֶהְבֶּה קִשָּׁה כְּשֹׂאֵל קִנְיָאָה וְשִׁפְיָהּ וְשִׁפִּי אֵשׁ שֶׁלֹּהֶב־תִּיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 4

בזח"ג ר"פ צו

ההערה מצטטת את אור התורה המביא את דברי הזהר (צו כו ע"א), שלפיהם העולה היא עליית כנסת ישראל והתקשרותה למעלה בעולם הבא, ואת דברי הרמ"ז שעניין זה הוא רוח האדם העולה למעלה.

הערת קה"ת

"דכ"ו ע"א ת"ח האי עולה סליקו וקשירו דכנס"י לעילא ודבוקה דילה בגו עלמא דאתי כו', ובפ"י הרמ"ז שזהו ענין רוח האדם העולה הוא למעלה" — אוה"ת שמע"צ ע' איתתי ואילך.

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 והיה לכם לציצית

מילות הפתיחה של מאמר נוסף המצוטט לפירוש "אשה"

במדבר ט"ו:ל"ט Numbers 15:39

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּרוּ אַחֲרָי לְכַבֵּכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 לזאת יקרא אשה

"לזאת יקרא אשה": משחק המילים הקושר בין אשה ובין אש

בראשית ב':כ"ג Genesis 2:23

וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעֵם עֲצָם מֵעֲצָמִי וְכָשָׁר מִכְּשָׁרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִשׁ לָקַחְתִּיהָ זֹאת:

And the man said: 'This is now bone of my bones, and flesh of my flesh; she shall be called Woman, because she was taken out of Man.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 חייר שלך גדול משלהם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

רש"י ר"פ בהעלותך.

51 חייר שלך גדול משלהם

רש"י, המצטט את המדרש, אומר שנאמר לאהרן שהדלקת הנרות שלו גדולה מקרבנות הנשיאים; אדמו"ר הזקן מיישם זאת על עולה הנעלית מאשה.

Rashi on Numbers 8:2:1א'ב:ב:רש"י על במדבר ח'

בהעלתך. למה נסמכה פרשת המנוחה לפרשת הנשיאים? לפי שפשרא אהרן חנכת הנשיאים חלשה אז דעתו, שלא היה עמהם בחנכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חזירי שלך גדולה משלהם, שאאתה מדליק ומטיב את הנרות (עיי' תנחומא):

WHEN THOU LIGHTEST [THE LAMPS] — Why is the section treating of the candelabrum put in juxtaposition with the section dealing with the offerings of the princes? Because when Aaron saw the dedication offerings of the princes, he felt distressed because neither he nor his tribe was with them in the dedication, whereupon the Holy One, blessed be He, said to him, "By your life! Your part is of greater importance than theirs, for you will kindle and set in order the lamps" (cf. Midrash Tanchuma, Beha'alotcha 5; see ...

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann -- corrected vocalization (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

פסקה 5

52 בעטרה שעטרה לו אמו

"בעטרה שעטרה לו אמו": דימוי לבחינה שמעל לכוחות הרגילים, מקור אהבת העולה.

שיר השירים ג':י"א Song of Songs 3:11

צֵאנָה וּרְאִינָה בָּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלָמָה בְּעֹטְרָה שְׁעֹטְרָה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ג, יא.

53 ממעל לעצים

יזחק חונה על המזבח "ממעל לעצים": כאן הדבר מתפרש כבחינת עולה הנעלית מעץ החיים ומעץ הדעת.

בראשית כ"ב:ט' Genesis 22:9

וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹקִים וַיִּבֶן שָׁם אֲבִרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֶה אֶת־הָעֵצִים וַיַּעֲקֵד אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁם אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים:

And they came to the place which G-d had told him of; and Abraham built the altar there, and laid the wood in order, and bound Isaac his son, and laid him on the altar, upon the wood.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 בזח"ג (דרנ"ח ב')

ההערה אומרת שהקטע בוזהר מלמד שבחינת עולה היא כ"גן נעול", ומפנה לדיון עליה באור התורה.

הערת קה"ת

דבחי עולה זהו ע"ד גן נעול. ראה אוה"ת פ' פנחס ע' אקנו.

55 בדי"ה ביום השמיני שלח

המאמר מסביר שירידת הנשמה נועדה לעלייה גבוהה יותר, המושגת באמצעות תשובה ש"קדמה לעולם"; ובשמיני עצרת כוח זה מביא לשמחת תורה, לחיבור התורה שבכתב והתורה שבעל פה. זהו המקור להכנת "אוי" כמדרגה הקודמת לעולם.

הערת קה"ת

לעיל פו, ג.

56 ביום השמיני שלח

"ביום השמיני שלח את העם": מילות הפתיחה של המאמר על שמיני עצרת המצוטט כאן.

מלכים א ח':ס"ו I Kings 8:66

בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי שָׁלַח אֶת־הָעָם וַיְכַרְכוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king, and went unto their tents joyful and glad of heart for all the goodness that the L-RD had shown unto David His servant, and to Israel His people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

למען תזכרו

"למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי": המילה "תזכרו" נקראת דרך השורש ז-כ-ר.

במדבר ט"ו:40 Numbers 15:40

למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם:

that ye may remember and do all My commandments, and be holy unto your G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

זכר תמים יקריבנו

על העולה להיות "זכר תמים": הבסיס לקישור בין עולה לבין בחינת "זכר" שבאהבה.

ויקרא א':10 Leviticus 1:10

ואם מִזֶּה־צֶאֱנָן קָרְבָּנוֹ מִן־הַכֹּשְׂבִים אוּ מִן־הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יִקְרִיבנוּ:

And if his offering be of the flock, whether of the sheep, or of the goats, for a burnt-offering, he shall offer it a male without blemish.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא א, י.

ועיין מזה זח"א (ויחי דרמ"ו סע"א)

ההערה מצטטת את הוזהר כפי שהובא שם: "עלמא עילאה עלמא דדכורא... מנלן? מעולה", ומוסיפה שאור התורה דן בכך באריכות.

הערת קה"ת

"דעלמא עילאה עלמא דדכורא איהו כו' מנלן מעולה כו' — אוה"ת שמע"צ ע' אתתיא ע"ש באריכות.

ועיין מזה זח"א (ויחי דרמ"ו סע"א)

הוזהר: העולם העליון הוא עולם הזכר, כפי שנלמד מן העולה.

ספר הוזהר, ויחי ע"ב:תשנ"ב-73:761-72:752 Zohar, Vayechi ע"ג:תשס"א

בד"ה שוש אשיש

ההערה מציגת את מקום המאמר "שוש אשיש", המצוטט בעניין בחינות "דכר" ו"נוקבא" שבאהבה.

הערת קה"ת

לעיל פ' תוריע.

נשים דעתן קלות

הביטוי התלמודי המצוטט כאן לתיאור בחינת "נקבה" שבאהבה — אהבה המבקשת שכל.

קידושין פ' ב:ה' 6-5 Kiddushin 80b:5-6

גְּמִי מַאי טַעְמָא? תָּנָא דְּבִי אֱלִיהוּ: הוּאִיל וְנָשִׁים דַּעְתָּן קְלוֹת עֲלֵיהֶן. מָנָא הֵנִי מִיָּלִי? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: רָמַז לִיחוד מִן הַתּוֹרָה מִזֶּנֶן - שְׁנָאֵמַר: "כִּי יִסִּיתָ אֶחִיד כֶּן אִמָּה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין פ, ב.

גן נעול כו' גל נעול מעין חתום

"גן נעול אחותי כלה, גל נעול מעין חתום": דימוי לאהבה הסגורה בפני כל דבר זר.

Song of Songs 4:12 שיר השירים ד':12

גן נעול אחתי כלה גל נעול מעין חתום:

A garden shut up is my sister, my bride; A spring shut up, a fountain sealed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ולא תתורו אחרי לבבכם

"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם": הביטוי המעשי של "מעין חתום".

במדבר ט"ו:39 Numbers 15:39

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר טו, לט.

וע' זח"ג אמור (פ"ט א')

הוזהר על "ולאחותו הבתולה", שהטקסט מצטט בעניין הבחינה החתומה.

ספר הוזהר, אמור ג:י"ב-ו:כ"ב Zohar, Emor 3:12-6:22

ולאחותו הבתולה

הפסוק על אחותו הבתולה של הכהן, שהוזהר דורש.

ויקרא כ"א:3 Leviticus 21:3

וְלֹאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹכָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ לֶה יִטְמָא:

and for his sister a virgin, that is near unto him, that hath had no husband, for her may he defile himself.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כמש"ש בפי אחרי (דס"ב ע"ב) מ"ם סתומה

הוזהר בפרשת אחרי על המ"ם הסתומה ו"מעין חתום".

ספר הוזהר, אחרי מות י"ט:ק"ח-20:124-19:118 Zohar, Achrei Mot 19:118-20:124 כ:קכ"ד

מ"ם פתוחה היינו שיש פתח ומבוא ליניקת החיצונים

מקבילה בלקוטי תורה שאליה מפנים בעניין פתח שדרכו החיצונים יונקים

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' במדבר ב, ב. אוה"ת שמע"צ ע' אתתי.

על אויבך

"כי תצא למלחמה על אויבך": מתפרש כדרגה שאין לאויב אחיזה בה.

דברים כ"א:10 Deuteronomy 21:10

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַנִּתְּנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבִי:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou carriest them away captive,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 ועמך לא חפצתי

”ועמך לא חפצתי”: בחינת ”דכר” שבאהבה, אהבה לקב”ה עצמו

Psalms 73:25 תהילים ע”ג:כ”ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעַמֶּךָ לֹא־חָפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 פסקה

71 ויחד לבבנו

המראה מקום של קה”ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה”ת

ברכת ק”ש דשחרית.

72 מי מנה עפר יעקב

”מי מנה עפר יעקב”: מילות הפתיחה של מאמר על חיבור חיצוניות הלב ופנימיותו.

Numbers 23:10 במדבר כ”ג:י”

מִי מִנָּה עֶפְרָא יַעֲקֹב וַיִּמְסַפֵּר אֶת־רַבֵּעַ יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתָהִי אַחֲרָיִתִּי כְמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 והקרבנות עולה אשה

סדר הקרבנות של סוכות, שבו עולה תחילה; המאמר מגדיר אותו כבחינה הנעלית יותר.

Numbers 29:13 במדבר כ”ט:י”ג

וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לַה' פְּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם יִהְיוּ:

and ye shall present a burnt-offering, an offering made by fire, of a sweet savour unto the L-RD: thirteen young bullocks, two rams, fourteen he-lambs of the first year; they shall be without blemish;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 ועיין בזח”א וישב (דקפ”ג סע”ב)

הזוהר בוישב על הביטוי ”שחברה לה יחדיו”, המצוטט בעניין איחודן של שתי בחינות לאחת.

Zohar, Vayeshev 10:102-12:112 ספר הזוהר, וישב י”ב-י”ב:ק”ב

75 שחברה לה יחדיו

”ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו”: הביטוי שהזוהר דורש ומיישם על חיבור שני הלבבות.

Psalms 122:3 תהילים קכ”ב:ג

יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחִבְרָה־לָּהּ יַחְדָּו:

Jerusalem, that art builded as a city that is compact together;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 פסקה

76 שובה ישראל

”שובה ישראל”: מילות הפתיחה של מאמר העוסק בשילוב השמות

Hosea 14:2 הושע י”ד:ב

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד הִי אֶלְקִיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹנֶךָ:

Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stumbled in thine iniquity.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 מזמור שיר חנוכת הבית

”מזמור שיר חנוכת הבית”: דוגמה להופעת מזמור לפני שיר, ומילות הפתיחה של מאמר המצוטט כאן.

Psalms 30:1 תהילים ל”א:א

מְזֻמָּר שִׁיר־חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד:

A Psalm; a Song at the Dedication of the House; of David.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 ועיין זח”ג ר”פ ויקרא דף ה’ ע”א

הזוהר בתחילת פרשת ויקרא על ”שיר מזמור לבני קרח”

Zohar, Vayikra 3:41-6:51 ספר הזוהר, ויקרא ג”א-ו”א:נ”א

79 שיר מזמור לבני קרח

”שיר מזמור לבני קרח”: דוגמה להופעת שיר לפני מזמור

Psalms 48:1 תהילים מ”ח:א

שִׁיר מְזֻמָּר לְבְנֵי־קֹרַח:

A Song; a Psalm of the sons of Korah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80 ממעמקים קראתיך

”ממעמקים קראתיך ה”’: מתפרש כקריאה מן המדרגה העמוקה והנסתרת ביותר.

Psalms 130:1 תהילים ק”ל:א

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ הִי

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהלים קל, א.

81 ישת חשך סתרו

”ישת חשך סתרו”: דימוי למדרגה הנסתרת ביותר של הקב”ה

Psalms 18:12 תהילים י”ח:י”ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סִתְרוֹ סָבִיבוֹתָיו סָתְרוֹ הַשְּׁכֵת־מִים עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהלים יח, יב.

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0. ביאורים והערות המקורות: CC BY 4.0. תרגום: likuteitorah.com.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman -- corrected vocalization (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch), בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/likutei-torah/shemini-atzeres/8/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק